

KRYSTYNA WOJTCZAK

O niższych stopniach naukowych w Polsce Ludowej. Część 2. Organizacja aspirantury naukowej i studiów doktoranckich

Streszczenie

Na przestrzeni lat 1952–1990 aspirantura naukowa i studia doktoranckie stanowiły dwie różne drogi (nie jedyne) prowadzące do uzyskania niższego stopnia naukowego. Droga pierwsza, wzorem rozwiązań państwa radzieckiego, począwszy od 1951 r. wiodła do uzyskania stopnia naukowego kandydata nauk. Droga druga natomiast, z chwilą wdrożenia w 1958 r. studiów doktoranckich, prowadziła do nabycia stopnia naukowego doktora. I choć rozwiązania z tych lat wiele się różniły, bez wątpienia ich cechą wspólną było wdrożenie rozwiązań służących, po pierwsze, rekrutacji kandydatów do pracy naukowej i badawczej oraz dydaktycznej, po drugie, zapewnieniu otoczeniu społeczno-gospodarczemu kadry o kwalifikacjach wykraczających poza wiedzę uzyskaną w danej dziedzinie nauki w szkole wyższej, po trzecie, zapewnieniu instytucjonalnej opieki naukowej nad przygotowaniem dysertacji na stopień naukowy, po czwarte, zrealizowaniu programu studiów, specjalnie dla tej grupy odbiorców przygotowanych i wdrożonych, po piąte, jasno określone statusowi osób przygotowujących rozprawę naukową i warunkom ich wsparcia finansowego i socjalnego.

W obu wariantach kształcenia na stopień naukowy rozwiązania prawne cechowała różna stabilność. O ile rozwiązaniom dotyczącym aspirantury naukowej można przypisać walor względnej trwałości, o tyle uwagi tej treści poczynić nie można w odniesieniu do studiów doktoranckich. W badanym okresie zmiany prawne przyjmowane dla studiów doktoranckich dotyczyły w szczególności: określenia celów prowadzenia studiów doktoranckich, form ich prowadzenia (dla zatrudnionych i niezatrudnionych zawodowo), kształtowania warunków dostępu do każdej z tych form kształcenia oraz warunków przebiegu studiów doktoranckich. Temu procesowi odpowiadał także zmieniający się w okresie badanym zakres praw i obowiązków nie tylko osób odbywających studia doktoranckie i ich opiekunów naukowych, ale także organów sprawujących nadzór i kontrolę nad studiami doktoranckimi.

Słowa kluczowe: aspirantura naukowa – studia doktoranckie – warunki przyjęcia i organizacja tych studiów na przestrzeni lat 1951–1990